

Плоският подоходен данък – пропорция или прогресия

Румен Брусарски*

Резюме: Настоящата статия е посветена на техниката на плоския подоходен данък. В края на миналия и началото на този век много страни от Централна и Източна Европа въведоха плосък прогресивен данък върху личните доходи – комбинация от необлагаем минимум и плоска пределна данъчна норма. България избра друго – пропорционален подоходен данък. Напоследък все по-често се чуват гласове за преосмисляне на този избор и замяна на пропорционалното данъчно облагане с прогресивно. Сред най-подходящите алтернативи на плоския пропорционален данък са прогресията на Бентъм и негативният подоходен данък.

Ключови думи: личен подоходен данък, трудов доход, плосък данък.

JEL: H24.

Въведение

Плоският данък (данък с една-единствена положителна пределна данъчна норма) е специфична техника с няколко основни разновидности. Използването само на плоска пределна данъчна норма е залог за пропорционалност на данъчното облагане. "Гарнирането" на плоската пре-

делна данъчна норма с необлагаем минимум или базисен доход (под формата на данъчен кредит) осигурява прогресивно данъчно облагане. Накрая, ограничаването на данъчната основа отгоре (т.е. въвеждането на своеобразен таван) генерира регресия.

1. Фискална техника

Личният подоходен данък има богата и интересна история. Дълго време господстваща техника за данъчно облагане на личния доход е т. нар. *етажна (сложна) прогресия*. При нея данъчната основа (база) се разделя на определен брой етажи. Към всеки данъчен етаж се прилага (различна) пределна данъчна норма (МТР)¹.

Фигура 1 представя една хипотетична етажна прогресия – 5 данъчни етажа (от 0 до Y_1 лв., от /над/ Y_1 до Y_2 лв., от /над/ Y_2 до Y_3 лв. и т.н.) и свързаните с тях 5 пределни данъчни норми (t_0 , t_1 и т.н. до t_4). Резултатът (естествено) е *прогресивно данъчно облагане* – с нарастването на данъчната основа (база), средната данъчна норма (ставка) нараства². Така се облага личният доход в България до 31.12.2007 г.

През последните няколко десетилетия "в светлината на прожекторите" попада "конкурентна" фискална техника – т. нар. *плосък данък*. Терминът "плосък данък" се лансира от гвама американски икономисти

* Румен Брусарски е доктор, доцент в катедра "Финанси" на УНСС, e-mail: brussarski@yahoo.com

¹ В общия случай, всеки следващ данъчен етаж се облага с по-висока пределна норма (ставка) от предходния.

² Средната данъчна норма измерва дела (квотата) на данъка в съответната данъчна основа (база):

$$ATR = \frac{T}{B} * 100$$

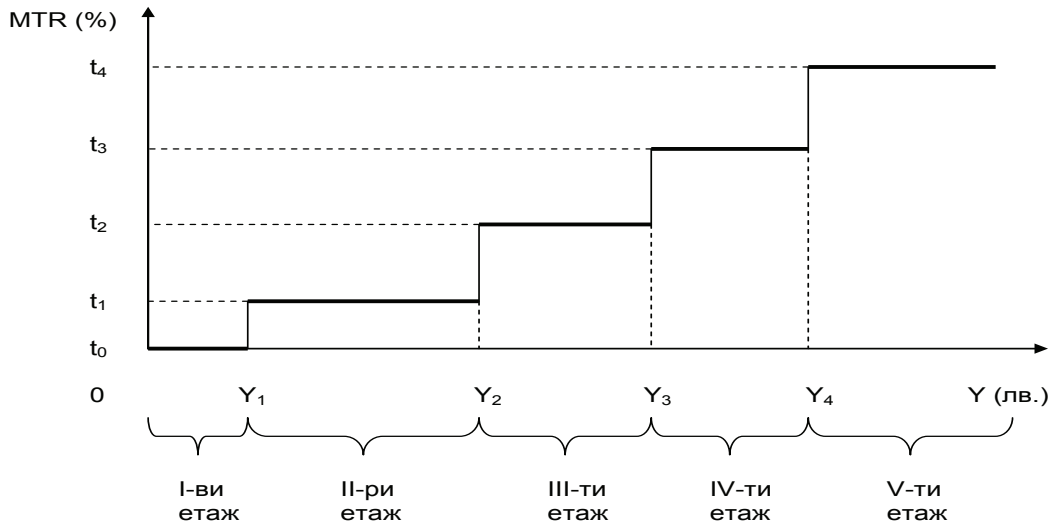
където:

ATR е средната данъчна норма (в %);

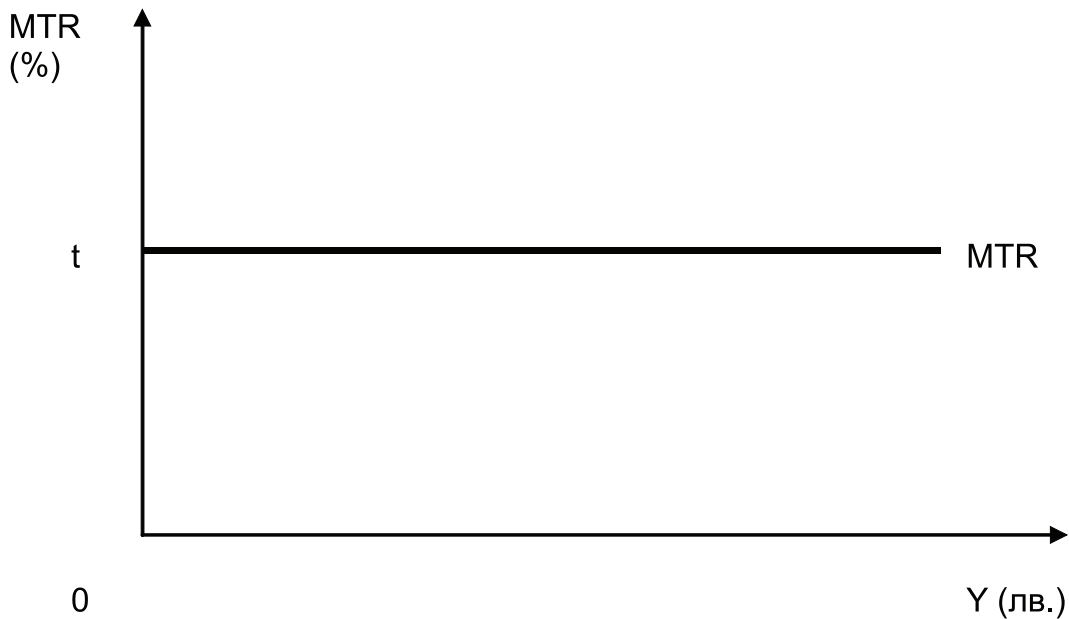
T – данъкът (данъчното задължение);

B – данъчната основа (база).

Дискусия

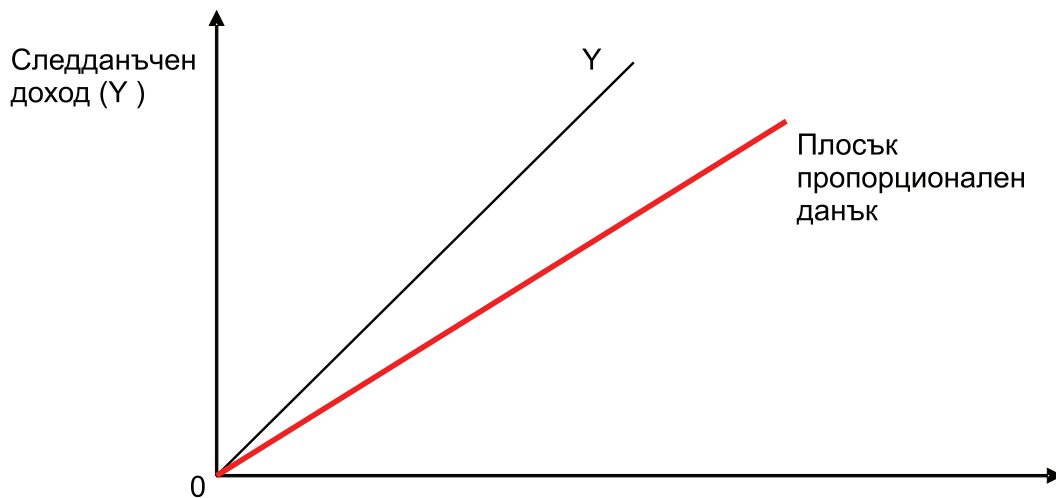
Фигура 1. Етажна прогресия

Фигура 2. Плоска пределна данъчна норма

(Робърт Хол и Алвин Рабушка) през 80-те години на миналия век. Плоският данък на Хол и Рабушка е система от два данъка – данък върху заплатите и бизнес данък. Доходът от заплати (и други трудови възнаграждения), над определен необлагаем

минимум, се облага с една-единствена (плоска) ставка – 19 %. Доходът на фирмите се намалява с разходите за инвестиции и се облага с бизнес данък в размер (също) на 19 %. Така (по същество) "интегрираният плосък данък", предложен от Хол и Рабушка,

Фигура 3. Плосък пропорционален данък

е данък върху потреблението, а не данък върху дохода. В макроикономически аспект, когато от дохода извадим инвестициите (спестяванията), "остава" потреблението (доходът, който се консумира).

Оригиналната идея на Хол и Рабушка няма практическа реализация. Данъчната техника, която в последно време нашумя като "плосък данък", е нещо друго – (личен) подоходен данък с една-единствена положителна норма (ставка).

За целите на настоящото изследване различаваме три (основни) форми на плосък подоходен данък³:

- плосък пропорционален данък;
- прогресия на Бентъм;
- негативен подоходен данък.

Техниката на *пропорционалното данъчно облагане* е (изключително) проста – целият (положителен) доход се облага с една-единствена (плоска) пределна данъчна норма ($t\%$) – виж фигура 2. За всяко ниво на (прегданъчен) доход $MTR = ATR = const$.

Данъчната функция има следния вид:

$$T = t * Y \quad (1)$$

където:

T е данъкът (данъчното задължение);

t – пределната данъчна норма;

Y – прегданъчният доход.

Функционалната връзка между прегданъчния и следданъчния доход е представена на фигура 3.

През 2008 г. българската държава направи революционна промяна в данъчното облагане на личния доход – замени етажната прогресия с *плосък пропорционален данък в размер на 10%*⁴.

Исторически, пропорционалното данъчно облагане се счита за едно от важните завоевания на Великата френска революция от 1789 г.⁵ В Декларацията за правата на човека и гражданина (точка 13) е записано: *"За издръжка на публичната сила и за разходите на администрацията е необходим общ принос (пожертвование – Р.Б.); той трябва да бъде разпределен между всички граждани, пропорционално на техните средства."*

³ В практиката на развития свят се използва и т. нар. плосък данък със "захлупена" (ограничена отгоре) основа (база). Типичен пример в това отношение са данъците (вноските) за задължително социално и здравно осигуряване – максималният осигурителен доход у нас за 2012 г. е 2 000 лв., месечно (Чл. 8, ал. 1, т. 4 от Закона за бюджета на Държавното обществено осигуряване, Обн., ДВ, бр. 100 от 20.12.2011 г.).

⁴ Виж: Закон за изменение и допълнение на Закона за данъците върху доходите на физическите лица (Обн., ДВ, бр. 113 от 28.12.2007 г.).

⁵ Макар че данни за пропорционално данъчно облагане откриваме още в Стария завет.

Дискусия

Комбинирането на плоската пределна данъчна норма с *необлагаем минимум* "ражда" т.нар. *прогресия на Бентъм*⁶ (виж фигура 4). От 0 до Y_z лв. (в рамките на необлагаемия минимум) $MTR = ATR = 0\%$. Доходът над Y_z лв. се облага с плоска пределна данъчна норма в размер на $t\%$. С нарастването на данъчната основа (над Y_z) средната данъчна норма нараства, което е белег за *прогресивност* на данъчното облагане.

Фигура 5 представя функционалната връзка между предданъчния и следданъчния доход.

доход) и подоходен данък с плоска пределна данъчна норма.

Данъчната функция има следния вид:

$$T = -B + t * Y, \quad (2)$$

където:

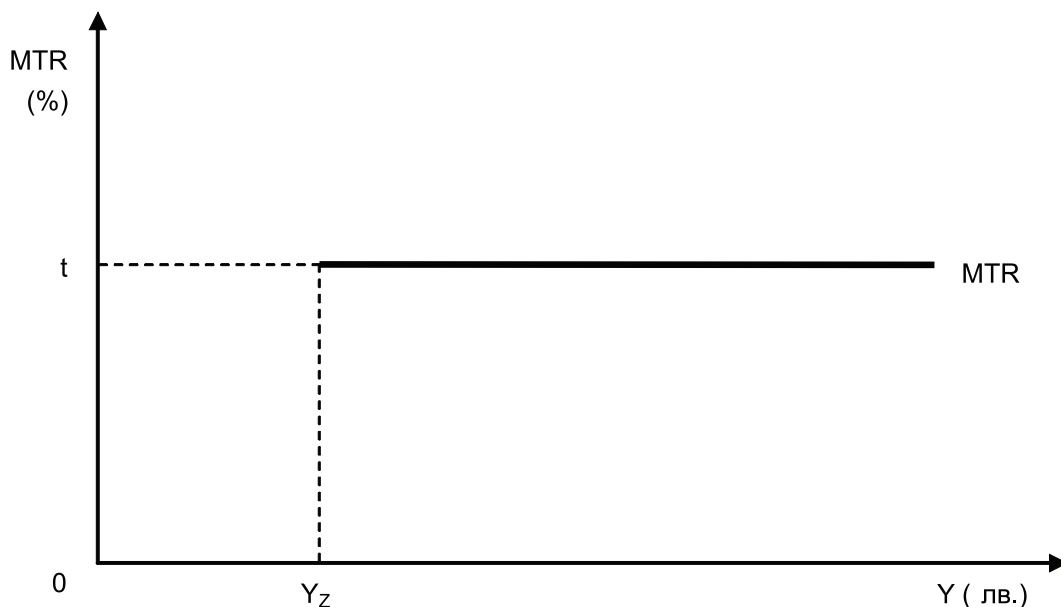
T е данъкът (данъчното задължение);

B – фиксираният трансфер (по формата на глобална сума) от държавата към индивида;

t – пределната данъчна норма;

Y – предданъчният доход.

Например, ако $B = 50$ лв., месечно, а $t = 20\%$, индивид, който няма никакъв доход

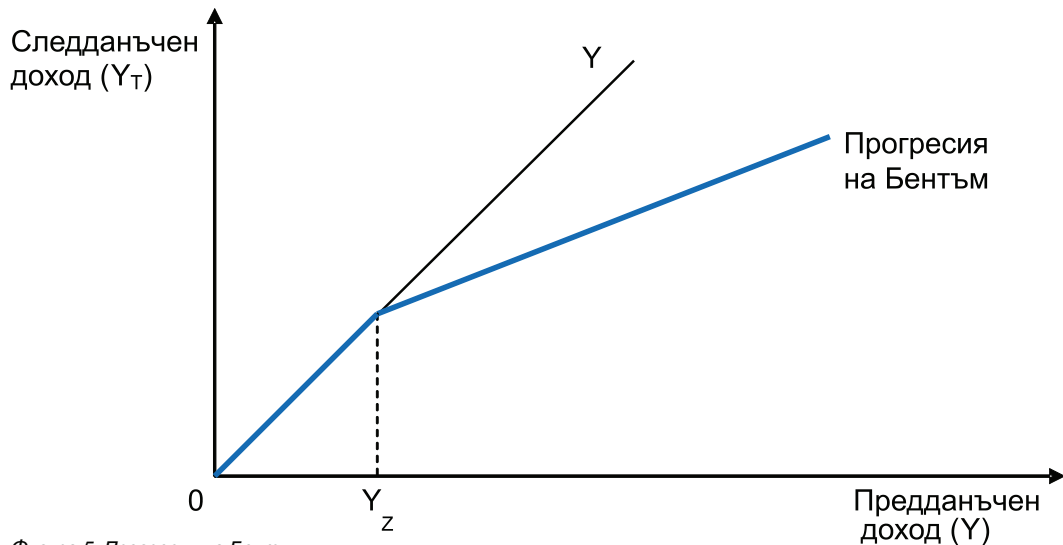
Фигура 4. Необлагаем минимум и плоска пределна данъчна норма

Почти всички страни от Централна и Източна Европа, които в края на миналия и началото на този век въведоха т.нар. плосък данък, (просто) замениха *многостепенната* прогресия (включваща 3 и повече етажа) с *двуетажна прогресия на Бентъм*. Само България и Грузия избраха пропорционалното данъчно облагане.

Негативният подоходен данък е комбинация от трансфер по формата на глобална сума за всеки индивид (т.нар. базисен

(т.е. $Y = 0$ лв.), ще получи от държавата социален трансфер в размер на 50 лв. ($= -50 + 0,2 \cdot 0$) и няма да плати никакъв данък. С други думи, индивидът плаща негативен (отрицателен) подоходен данък от 50 лв. Индивид с месечен доход 200 лв. също плаща негативен подоходен данък – получава от държавата 10 лв. ($= -50 + 0,2 \cdot 200$). Накрая, индивид с месечен доход 400 лв. ще плати (положителен) подоходен данък в размер на 30 лв. ($= -50 + 0,2 \cdot 400$).

⁶ Джеръми Бентъм (1748-1832 г.) е британски философ, юрист и реформатор – духовен баща на утилитаризма.

Фигура 5. Прогресия на Бентъм

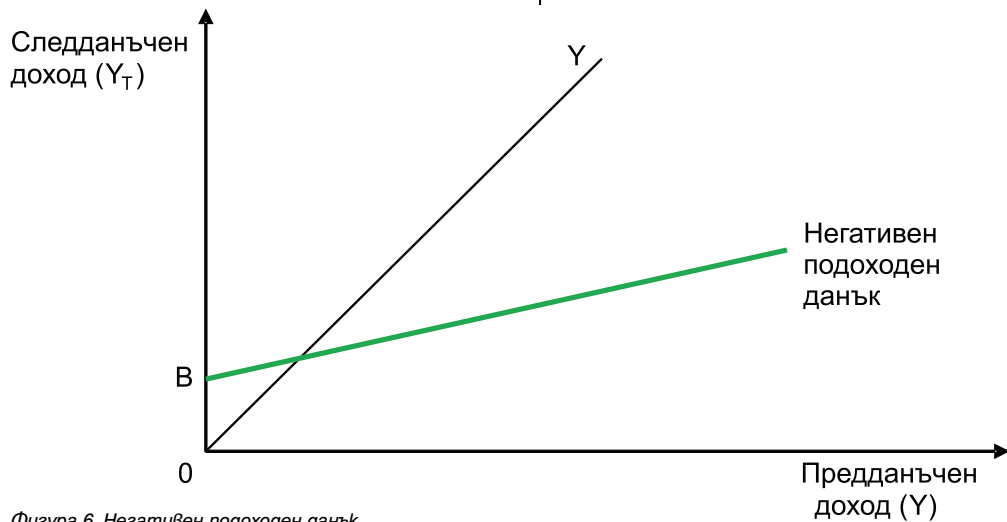
Негативният подоходен данък е *прогресивен* – с нарастването на дохода, средната данъчна норма нараства. Функционалната връзка между предданъчния и следданъчния доход е показана на фигура 6.

Идеята за негативен подоходен данък е на известния американски икономист Милтън Фридман от 60-те години на миналия век⁷. Основният замисъл на тази техника е лич-

ният подоходен данък да "абсорбира" системата за социално осигуряване и подпомагане.

2. От пропорция към прогресия на Бентъм?

Трудовият доход формира близо 60 % от паричния доход на българските домакинства⁸. В огромната си част това са доходи от работна заплата – над 50 % от парич-

Фигура 6. Негативен подоходен данък

⁷ Friedman, M., *Capitalism and Freedom: Fortieth Anniversary Edition*. University of Chicago Press, 2002, pp. 192-194.

⁸ Следващият най-значим компонент на паричния доход на домакинствата в България са пенсиите – над 30 % (Виж: НСИ, Бюджети на домакинствата 2010, С., 2011).

Дискусия

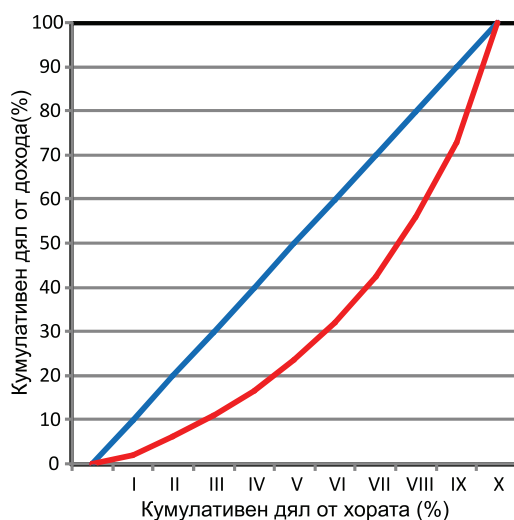
ния доход на домакинствата⁹. На този фон, изследователският интерес към личния подоходен данък в България може (следва) да се концентрира върху данъчното облагане на трудовия доход, отъждествен с "доход от трудови правоотношения" по смисъла на българското данъчно законодателство.

Таблица 1 представя относителния дял на трудовия доход (дохода от трудови правоотношения) на т.нар. децилни¹⁰ групи от лица в общия трудов доход на всички домакинства за 2010 г. Най-бедните 10 % трудещи се в

Таблица 1. Относителен дял на трудовия доход на децилните групи от лица в общия трудов доход на всички домакинства за 2010 г.¹¹

(проценти)

Децилни групи									
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
1,97	4,18	4,87	5,79	6,84	8,38	10,46	13,50	16,86	27,15

Фигура 7. Крива на Лоренци, показваща разпределението на трудовия доход на домакинствата в България през 2010 г.

България получават по-малко от 2 % (1,97 %) от общия трудов доход на домакинствата, а най-богатите 10 % – повече от 27 % (27,15 %). Коефициентът на поляризация е близо 14, т.е. най-богатите 10 % у нас получават около 14 пъти повече от най-бедните 10 %.

Визуална представа за разпределението на трудовия доход в българското стопанство дава кривата на Лоренц (червената линия на фигура 7)¹².

През 2010 г. данъкът върху трудовия доход осигурява 1 694 111,8 хил. лв. приход за фиска (83,40 % от приходите от данъци върху доходите на физическите лица)¹³. При пределна данъчна норма (ставка) 10 %, това означава *предданъчен доход от труд* в размер на 16 941 118 хил. лв. (1 694 111,8 хил. лв./0,1). "Армията" от *данъкоплатци*

наброява 2 242 607 души – всички лица, наети по трудово и служебно правоотношение¹⁴ – или по (около) 224 261 души в децилна група (2 242 607/10).

На тази основа изчисляваме *средния месечен предданъчен доход от труд на лице* по децилни групи. Резултатите са представени на таблица 2.

Пропорционалното данъчно облагане (в размер на 10 %) редуцира средния месечен предданъчен доход на лице във всяка децилна група с 10 % (виж таблица 3).

Очевидно, пропорционалният подоходен данък *няма никакъв преразпределителен ефект*. След данъчното облагане делът на най-бедните 10 % (I-ва децилна група) в общия трудов доход остава 1,97 %, а на най-богатите 10 % (X-та децилна група) – 27,15 %. Коефициентът на поляризация *не се променя*. Предданъчната и следданъчната крива на Лоренц *съвпадат*.

Евентуалните амбиции за преразпределение (посредством личния подоходен данък) предполагат (поне) въвеждане на необлагаем минимум, т.е. преход от пропорционално данъчно облагане към про-

⁹ НСИ, Бюджети на домакинствата 2010, С., 2011.

¹⁰ Десетпроцентни.

¹¹ Изчисления на автора по данни на НСИ (НСИ, Бюджети на домакинствата 2010, С., 2011).

¹² Синята линия "чертае" т. нар. диагонал на абсолютното равенство.

¹³ Министерство на финансите, Отчет на данъчните приходи за 2010 г. (www.minfin.bg – Данъчна политика в цифри).

¹⁴ По данни на НСИ (www.nsi.bg – Пазар на труда).

Таблица 2. Среден месечен предданъчен доход от труд на лице по децилни групи (2010 г.)

Децилни групи									
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
124,01	263,14	306,57	364,49	430,59	527,53	658,47	849,85	1 061,36	1 709,14

гресия на Бентъм¹⁵.

Да допуснем, че през 2010 г. е в сила плосък подоходен данък с пределна норма (ставка) 10 % и необлагаем минимум в раз-

"Лошата новина" е, че въвеждането на необлагаем минимум от 211 лв., месечно (при непроменена пределна данъчна норма – 10 %) ще коства на фиска повече от поло-

Таблица 3. Среден месечен следданъчен доход от труд на лице по децилни групи (2010 г.)

Децилни групи									
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
111,61	236,83	275,91	328,04	387,53	474,78	592,62	764,87	955,22	1 538,23

мер на 211 лв., месечно¹⁶. Резултатите са систематизирани в таблица 4.

Прогресията на Бентъм (разбира се) намалява неравенството в разпределението

вин милиард лева през 2010 г. (544 424,1 хил. лв.)¹⁷. За спазване на принципа "Вълкът сит и агнето цяло" (неутрално по отношение на фиска съхраняване на преразпределителния

Таблица 4. Среден месечен следданъчен доход от труд на лице по децилни групи при пределна данъчна норма 10 % и необлагаем минимум 211 лв. (2010 г.)

Децилни групи									
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
124,01	257,93	297,01	349,14	408,63	495,88	613,72	785,97	976,32	1 559,33

на трудовия доход в българското стопанство – виж таблица 5 и сравни с таблица 1. Сега коефициентът на поляризация е под 13 – най-богатите 10 % от наемните работници получават (само) около 13 пъти повече от най-бедните 10 %. Образно казано, прогресивният подоходен данък "придърпва" кривата на Лоренц към диагонала на абсолютно равенство (синята права на фигура 7).

потенциал на данъка), плоската пределна данъчна норма трябва да се увеличи! Колко?

Приблизителен отговор на този въпрос може да се търси с помощта на следната формула¹⁸:

$$t_z = \frac{t_p * \sum_{i=1}^{10} Y_i}{\sum_i (Y_i - Z)}, \tag{3}$$

където:

Таблица 5. Относителен дял на следданъчния трудов доход на децилните групи от лица в общия следданъчен трудов доход при прогресия на Бентъм – пределна данъчна норма 10 % и необлагаем минимум 211 лв., месечно (2010 г.)

Децилни групи									
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
2,11	4,40	5,06	5,95	6,96	8,45	10,46	13,39	16,64	26,57

¹⁵ По-радикално настроените политици и икономисти предлагат връщане към "гобратата стара" етажна прогресия, използвана у нас до 2007 г.

¹⁶ Това е официалната линия на бедност в страната за 2010 г. Виж: ПМС № 257 от 30 октомври 2009 г. за определяне размера на линията на бедност за страната за 2010 г. (Обн., ДВ, бр. 89 от 10.11.2009 г.).

¹⁷ При равни други условия (предлагане на труд в стопанството, събираемост на данъка и т.н.), приходите от данък върху трудовия доход ще намаляват с повече от 30 %.

¹⁸ В знаменателя се сумират само тези (Y_i – Z), за които Y_i ≥ Z.

Дискусия

t_z – положителната пределна данъчна норма (ставка) при прогресия на Бентъм;
 t_p – пропорционалната пределна данъчна норма (ставка);

по-близо до диагонала на абсолютното равенство. Всичко това се постига с цената на по-тежко облагане на дохода над 211 лв., месечно (пределната данъчна норма е 15 %).

Таблица 6. Среден месечен следданъчен доход от труд на лице по децилни групи при пределна данъчна норма 15 % и необлагаем минимум 211 лв. (2010 г.)

(лева)

Децилни групи									
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
124,01	255,32	292,23	341,47	397,65	480,05	591,35	754,02	933,81	1 484,42

Y_i – средният месечен доход от труд на лице в i -та децилна група;

Z – месечният необлагаем минимум.

Изчисленията показват, че за неутрално по отношение на фиска преминаване от пропорционално данъчно облагане на трудовия доход (с пределна данъчна норма 10 %) към прогресия на Бентъм (с "имплантиран" необлагаем минимум в размер на 211 лв., месечно), пределната данъчна норма трябва да се увеличи с 4,74 процентни пункта, т.е. от 10 % **на близо 15 %**.

Резултатите от използването на прогресия на Бентъм с необлагаем минимум 211 лв. и пределна данъчна норма 15 % са представени на таблица 6.

Повишаването на пределната данъчна норма с 5 процентни пункта (при необлагаем минимум 211 лв., месечно) *засилва преразпределителния ефект на плоския* (прогресивен) *подоходен данък, без да намалява приходите във фиска*¹⁹ – виж таблица 7 и сравни с таблица 5. Коефициентът на поляризация вече е под 12 – най-богатите 10 % от наемните работници сега получават около 12 пъти повече от най-бедните 10 %. Кривата на Лоренц е

3. Алтернативата "негативен подоходен данък"

Техническа алтернатива на прогресията на Бентъм (прогресивно данъчно облагане с плоска пределна данъчна норма) е разгледаният по-горе *негативен подоходен данък*, или плосък данък с базисен доход (неамортизируем данъчен кредит)²⁰. Да допуснем, че през 2010 г. е в сила плосък подоходен данък с пределна норма (ставка) 15 % и *базисен доход в размер на 65 лв., месечно*²¹. Резултатите са систематизирани в таблица 8.

Хората, които попадат в първите пет децилни групи (половината от данъкоплатците в страната), "плащат" *отрицателен подоходен данък*, т.е. получават социална помощ от държавата (допълваща техния трудов доход) в размери (средно на лице), както следва:

- I-ва децилна група: – 46,40 лв.;
- II-ра децилна група: – 25,53 лв.;
- III-та децилна група: – 19,01 лв.;
- IV-та децилна група: – 10,33 лв.;
- V-та децилна група: – 0,41 лв.

Таблица 7. Относителен дял на следданъчния трудов доход на децилните групи от лица в общия следданъчен трудов доход при прогресия на Бентъм – пределна данъчна норма 15 % и необлагаем минимум 211 лв., месечно (2010 г.)

(проценти)

Децилни групи									
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
2,19	4,52	5,17	6,04	7,03	8,49	10,46	13,34	16,51	26,25

¹⁹ Всъщност, заради закръгляването на пределната данъчна норма от 14,74 % на 15 %, в приход на фиска ще постъпят около 30 млн. лв. повече.

²⁰ OECD, 2006. Fundamental Reform of Personal Income Tax, OECD Tax Policy Studies N 13, p. 86.

²¹ Това е т.нар. гарантиран минимален доход (ГМД) у нас за 2010 г. Виж: ПМС № 6 от 15.01.2009 г. за определяне на нов месечен размер на гарантирания минимален доход (Обн., ДВ, бр. 7 от 27.01.2009 г.).

Таблица 8. Среден месечен следданъчен доход от труд на лице по децилни групи при пределна данъчна норма 15 % и базисен доход 65 лв. (2010 г.) (лева)

Децилни групи									
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
170,41	288,67	325,58	374,82	431,00	513,40	624,70	787,37	967,16	1 517,77

Положителен подоходен данък плащат (само) данъкоплатците във втората половина на децилната таблица – групи от VI-та до X-та, включително (виж таблица 8 и сравни с таблица 2).

Негативният подоходен данък (с пределна данъчна норма 15 % и базисен доход 65 лв., месечно) има *по-силен* преразпределителен ефект от прогресията на Бентъм (със същата пределна данъчна норма и необлагаем минимум 211 лв., месечно) – виж таблица 9 и сравни с таблица 7. Сега коефициентът на поляризация е под 9 – най-богатите 10 % от наемните работници получават около 9 пъти повече от най-бедните 10 %. Кривата на Лоренц е *още по-близо* до диагонала на абсолютното равенство.

$$t_B = t_P + \frac{10 * B}{\sum_{i=1}^{10} Y_i}, \quad (4)$$

където:

t_B е положителната пределна данъчна норма (ставка) на негативния подоходен данък;

t_P – пропорционалната пределна данъчна норма (ставка);

B – месечният базисен доход ($B \leq (1 - t_P) * (\sum Y_i) / 10$);

Y_i – средният месечен доход от труд на лице в i -та децилна група.

Сметката показва, че за неутралност по отношение на фиска пределната норма на негативния подоходен данък (с базисен доход 65 лв., месечно) трябва да се увеличи с 5,33 процентни пункта, т.е. от 15 % на 20,33 % или (кръгло) **20 %**.

Таблица 9. Относителен дял на следданъчния трудов доход на децилните групи от лица в общия следданъчен трудов доход при негативен подоходен данък – пределна данъчна норма 15 % и базисен доход 65 лв., месечно (2010 г.) (проценти)

Децилни групи									
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
2,84	4,81	5,43	6,25	7,18	8,56	10,41	13,12	16,12	25,28

Атрактивно, но не и "безплатно"! Замяната на пропорционалния подоходен данък в размер на 10 % с *негативен подоходен данък* (с пределна норма 15 % и базисен доход 65 лв., месечно) вместо с (неутрална по отношение на данъчните приходи) прогресия на Бентъм (пределна данъчна норма 15 % и необлагаем минимум 211 лв., месечно) ще има *катастрофални последици за фиска* – над 900 млн. лв. годишно по-малко.

Конструирането на неутрален по отношение на фиска негативен подоходен данък с базисен доход 65 лв., месечно, предполага *повишаване на пределната данъчна норма*. Въпросът (отново) е: "Колко?"

Адекватното равнище на пределната норма може да се определи с помощта на следната (принципна) формула:

Резултатите от използването на негативен подоходен данък с базисен доход 65 лв. и пределна данъчна норма 20 % са представени на таблица 10.

Сега на социална помощ от държавата се радват само хората, които попадат в първите три групи на децилната таблица – I-ва, II-ра и III-та (т.е. 30 % от данъкоплатците). Размерите на отрицателния подоходен данък (средно на лице) са:

- I-ва децилна група: – 40,20 лв.;
- II-ра децилна група: – 12,37 лв.;
- III-та децилна група: – 3,96 лв.

Всички останали (от IV-та до X-та децилна група, включително) плащат положителен подоходен данък – виж таблица 10 и сравни с таблица 2.

Повишаването на пределната данъчна норма с 5 процентни пункта (при базисен

Дискусия

Таблица 10. Среден месечен следданъчен доход от труд на лице по децилни групи при пределна данъчна норма 20 % и базисен доход 65 лв. (2010 г.)

Децилни групи										(лева)
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	
164,21	275,51	310,26	356,59	409,47	487,02	591,78	744,88	914,09	1 432,31	

доход 65 лв., месечно) осигурява неутралност по отношение на фиска²² и (леко) подсилва преразпределителния ефект на негативния подоходен данък (виж таблица 11 и сравни с таблица 9).

Заключение

Плоският подоходен данък има няколко "лица" – плосък пропорционален данък, прогресия на Бентъм, негативен подоходен данък.

От 01.01.2008 г. личният доход в България се облага пропорционално с (впечатляващо ниска) пределна данъчна норма в размер на 10 %. Това (вероятно) стимулира предлагането на труд и деловата активност в стопанството, ограничава

Прилагането на негативен подоходен данък с базисен доход 65 лв., месечно и пределна данъчна норма в размер на 15 % ще намали данъчните приходи с повече от 50 %. За неутралност по отношения на фиска, положителната пределна норма на негативния подоходен данък (с базисен доход 65 лв., месечно) трябва да бъде 20 %.

Литература:

1. Закон за бюджета на Държавното обществено осигуряване за 2012 г. (Обн., ДВ, бр. 100 от 20.12.2011 г.)
2. Закон за изменение и допълнение на Закона за данъците върху доходите на физическите лица (Обн., ДВ, бр. 113 от 28.12.2007 г.)

Таблица 11. Относителен дял на следданъчния трудов доход на децилните групи от лица в общия следданъчен трудов доход при негативен подоходен данък – пределна данъчна норма 20 % и базисен доход 65 лв., месечно (2010 г.)

Децилни групи										(проценти)
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	
2,89	4,85	5,46	6,27	7,20	8,57	10,41	13,10	16,08	25,17	

укриването на доходи и повишава събираемостта на данъка. Пропорционалното данъчно облагане, обаче, няма (абсолютно) никакъв преразпределителен ефект. Намаляването на неравенството в разпределението на личните доходи предполага (известна) прогресивност на плоския подоходен данък.

Въвеждането на необлагаем минимум от 211 лв., месечно при същата пределна данъчна норма (10 %) ще коства на фиска повече от половин милиард лева, годишно. Замяната на плоския пропорционален данък с неутрална по отношение на данъчните приходи прогресия на Бентъм изисква повишаване на положителната пределна данъчна норма от 10 % на 15 %.

3. Национален статистически институт, *Бюджети на домакинствата 2010*, С., 2011.
4. ПМС № 6 от 15.01.2009 г. за определяне на нов месечен размер на гарантирания минимален доход (Обн., ДВ, бр. 7 от 27.01.2009 г.)
5. ПМС № 257 от 30 октомври 2009 г. за определяне размера на линията на бедност за страната за 2010 г. (Обн., ДВ, бр. 89 от 10.11.2009 г.)
6. Friedman, M., 2002. *Capitalism and Freedom: Fortieth Anniversary Edition*. University of Chicago Press.
7. OECD, 2006. *Fundamental Reform of Personal Income Tax*, OECD Tax Policy Studies N 13, www.minfin.bg
8. www.nsi.bg

²² Всъщност, заради закръгляването на пределната данъчна норма от 20,33 % на 20 %, в приход на фиска ще постъпят около 55 млн. лв. по-малко.